

Forfatterveiledning for *Lov og Rett*

Veiledningen er utarbeidet av postdoktor Markus Jerkø, redaksjonssekretær i *Lov og Rett*.

Punkt 5 om henvisninger i juridiske kilder er et utdrag, med noen tilpasninger og endringer, av Universitetsforlagets *Veiledning om henvisninger m.m. i juridiske tekster*. Denne ble utarbeidet i et samarbeid mellom ekspedisjonssjef dr. juris Inge Lorange Backer, stipendiat Harald Irgens-Jensen, professor dr. juris Kåre Lilleholt, høyesterettsdommer dr. juris Jens Edvin Andreassen Skoghøy, professor dr. juris Are Stenvik og den juridiske redaksjonen i Universitetsforlaget. Arbeidet ble avsluttet i 2006.

Veiledningen er à jour 1. mai 2019.

Innhold

1 GENERELLE KRAV TIL MANUSKRIPTER	1
2 GANGEN I VURDERINGS- OG PUBLISERINGSPROSESSEN.....	2
3 TIDSSKRIFTETS ARTIKKELFORMAT	3
3.1 BYLINE, INGRESS, NØKKELOD OG FORFATTEROMTALE.....	3
3.2 OVERSKRIFTER OG AVSNITTSINDELINGER.....	3
3.3 SKRIFTSTIL OG -FORMATERING	3
3.4 HENVISNINGSTEKNIKK	4
3.5 SITATER	4
4 LITTERATURHENVISNINGER.....	4
4.1 GENERELT	4
4.2 TIDSSKRIFTSARTIKLER	5
4.3 BØKER (MONOGRAFIER)	5
4.4 ARTIKLER I ANTOLOGIER	6
5 HENVISNINGER TIL JURIDISKE KILDER.....	6
5.1 HENVISNING TIL LOVER.....	6
5.1.1 Fullstendig tittel, korttittel og forkortelse	6
5.1.2 Paragrafer og underinndelinger av paragrafer	6
5.1.3 Henvisning til forskrifter	7
5.2 HENVISNING TIL DOMMER	8
5.2.1 Publiserte avgjørelser	8
5.2.2 Upubliserte avgjørelser.....	8
5.3 HENVISNING TIL FORARBEIDER OG ANDRE PUBLIKASJONER FRA DET OFFENTLIGE.....	8
5.4 HENVISNING TIL UTENLANDSKE OG INTERNASJONALE KILDER	9
5.4.1 EU- og EØS-rettslige kilder.....	9
5.4.2 Dommer fra Menneskerettsdomstolen i Strasbourg	10
5.4.3 Konvensjoner	10
5.4.4 Andre internasjonale og utenlandske kilder.....	10

1 Generelle krav til manuskripter

Lov og Rett publiserer juridiske fagartikler, kommentarer og debattinnlegg om aktuelle juridiske problemstillinger og reformspørsmål samt anmeldelser av juridisk litteratur. I tillegg publiseres andre arbeider med et innhold som er relevant for praktiserende jurister.

Artikler og andre arbeider i *Lov og Rett* skal være skrevet på norsk eller et annet skandinavisk språk. Artikler om internasjonale emner ønskes velkommen så fremt de kan ha relevans for norske jurister.

Arbeider som har vært trykket andre steder, vil normalt ikke bli antatt.

Artikler i *Lov og Rett* skal normalt ikke overstige 50 000 tegn inklusive noter og mellomrom.

Manuskriptet bør være omhyggelig gjennomarbeidet og kontrollert før det sendes inn til redaksjonen. Henvisninger etc. bør være i samsvar med kravene i denne veiledningen, se særlig punkt 3–4. Uferdige manus vil ikke bli vurdert.

Manuskripter sendes som Word-fil til redaksjonen per e-post:

Redaktør Giuditta Cordero-Moss: giuditta.cordero-moss@jus.uio.no

Redaksjonssekretær Markus Jerkø: markus.jerko@jus.uio.no

2 Gangen i vurderings- og publiseringsprosessen

Lov og Rett har 10 årlige utgivelser. Hvert hefte er på om lag 64 sider. Foruten juni–juli settes det opp ett hefte i måneden. Tidsskriftet har ingen deadliner; til hvert hefte foretar redaksjonen et utvalg blant aksepterte og ferdigstilte arbeider. Fordi tidsskriftet til enhver tid har en del ferdigstilte arbeider som venter på publisering, må det normalt påregnes noe ventetid fra et arbeide er akseptert, til det kommer på trykk. Innlegg i en løpende debatt og andre arbeider som er spesielt aktuelle, vil bli gitt prioritet. Ellers foretas utvelgelsen basert på ansiennitet etter dato for antakelse. Når et arbeide vil bli publisert, avhenger imidlertid også av at dets lengde passer overens med lengden på øvrige arbeider i heftet. Selve produksjonen av heftene tar normalt i underkant av to måneder.

Alle manuskripter vil bli lest av en fagfelle. Arbeider av høy vitenskapelig kvalitet vil bli merket med betegnelsen «Vitenskapelig publikasjon». Etter fagfellens vurdering avgjør redaksjonen om en artikkel oppfyller kravene til dette stempellet. For mer informasjon om fagfellevurdering, se NPIs nettsider: <https://npi.nsd.no/informasjon>

Redaksjonen er opptatt av at det som publiseres i tidsskriftene er av høy faglig kvalitet og følger internasjonale etiske standarder for vitenskapelig publisering. Tidsskriftet følger retningslinjene til [Committee of Publication Ethics \(COPE\)](#).

Ofte vil kommentarer fra fagfelle og/eller redaksjonen tjene som grunnlag for videre bearbeidelse av manuskriptet, før det blir antatt. I noen tilfeller vil et manuskript gå gjennom flere runder hos fagfelle før det blir antatt.

Etter at et arbeide har blitt antatt, vil det bli stilet i tråd med tidsskriftets mal og korrekturlest. Korrekturen vil bli sendt til forfatter for kontroll og godkjenning.

Etter at et arbeide har blitt antatt, er det ikke anledning til å foreta større endringer som ville krevet en ny fagfellevurdering. Mindre endringer kan tas i forbindelse med kontroll av korrekturen. Om det er ønskelig å gjøre endringer på andre tidspunkt, bes forfatteren kontakte redaksjonssekretæren om dette.

Når et arbeide har blitt tatt inn i et hefte, vil det bli sendt til setting. Setteriet sender 1. korrektur til forfatter. Eventuelle merknader til 1. korrektur sendes fra forfatter til redaksjonssekretæren senest innen 3 arbeidsdager. 2. korrektur leses normalt kun av redaksjonen.

3 Tidsskriftets artikkelformat

3.1 Byline, ingress, nøkkelord og forfatteromtale

Artikler i *Lov og Rett* skal inneholde *byline*, ingress, nøkkelord og forfatteromtale. Korte kommentarer og debattinnlegg skal kun ha *byline*, og eventuelt forfatteromtale. Ingress, nøkkelord og forfatteromtale(r) bør til sammen ikke overskride 1500 tegn inklusive mellomrom.

Bylinen skal oppgi artikkelforfatterens navn, om ønskelig tittel og eventuell grad på doktorgradsnivå, og ikke noe annet. F.eks.:

«Av Peder Ås», «Av advokat Peder Ås», «Av professor ph.d. Peder Ås»

Ingressen skal gi en kort presentasjon (6–10 linjer) av artikkelens tema, hvor dens sentrale poenger eller påstander fremheves. Ingressen bør normalt være begrenset til ett avsnitt. Merk at ingressen ikke er en innledning til artikkelen, men mer å betrakte som et sammendrag; selve artikkelen skal kunne leses uavhengig av ingressen.

Som *nøkkelord* oppgis 3–8 ord (eller andre språklige uttrykk), i alfabetisk rekkefølge, som er beskrivende for artikkelens tema.

Forfatteromtalen skal normalt opplyse om forfatterens fødselsår og år for uteksaminering. For øvrig kan den utdype *bylinen* eller inneholde annen relevant informasjon om forfatteren. Forfatteromtalen skal ikke inneholde kontaktopplysninger.

Lov og Rett benytter følgende skrivemåte for de vanligste juridiske universitetsgrader:

«cand.jur.», «ph.d.», «dr. juris»

3.2 Overskrifter og avsnittsinndelinger

Lengre artikler skal normalt være delt inn i nummererte punkter med egne overskrifter. Til nummeringen benyttes arabertall, ikke romertall eller bokstaver. Underpunkter nummereres slik at punkt 1.1 og 1.2 er underpunkter til punkt 1, punkt 1.1.1 og 1.1.2 er underpunkter til 1.1, osv. Om et punkt har underpunkter, skal det ikke være tekst mellom punkt og første underpunkt. Punkt 1.1 vil alltid følge direkte etter punkt 1.

Kortere arbeider kan skrives uten punktinndeling, men er det delt inn i punkter, skal disse ha egne overskrifter og følge regelen over.

En overskrift avsluttes aldri med punktum. Det skal heller ikke være punktum etter punktnummeret.

3.3 Skriftstil og -formatering

I tillegg til vanlig brødtekst åpner *Lov og Retts* mal for at mindre viktige avsnitt settes som petit, og at siterte avsnitt settes med innrykk.

Lov og Rett tillater ikke bruk av understreket tekst eller fete typer i brødteksten eller i noter. Kursivert skrift kan benyttes for å legge trykk på enkelte ord i teksten eller for å fremheve enkelte ord i sitert tekst. Uttrykk fra fremmede språk kan også kursiveres. Sitater skrives imidlertid som hovedregel i normal tekst. Unntak gjelder om (deler av) det siterte ønskes fremhevet, er på et fremmed språk, eller er kursivert i originalen.

3.4 Henvisningsteknikk

Artikler i *Lov og Rett* skal være uten litteraturliste. Litteraturhenvisninger skal være skrevet i fotnoter, se nærmere under i punkt 4. Det kan ikke stå oppført fotnoter ved artikkelens tittel, *byline*, ingress, nøkkelord eller forfatteromtale. Første fotnote kan tidligst stå ved første overskrift.

Som fotnotetegn benyttes arabertall, nummerert fra 1 i stigende rekkefølge. Det er ikke mulighet for å benytte asterisker (*) eller andre spesialtegn.

Fotnotetegn skal plasseres etter punktum eller annet skilletegn, med mindre noten knytter seg spesielt til bestemte ord i teksten. Ved sitater plasseres fotnotetegnet etter sitatets slutt. Slutten på en fotnote markeres med punktum.

3.5 Sitater

Lengre sitater bør formateres som eget sitatavsnitt. Kortere sitater tas løpende i teksten. Sitert tekst formateres normalt i normale typer (ikke kursiv).

Sitater settes i doble vinkler («...»). Dersom den siterte teksten selv inneholder sitert skrift, settes normalt dette sitatet i enkle apostrofer ('...'); et unntak er ved anførselstegn som inngår i en tittel – i slike tilfeller bør det ikke avvikes fra originalen.

Dersom et sitat avsluttes med en fullstendig, sitert setning, settes punktum innenfor sitattegnet. Er den avsluttende setning i sitatet ufullstendig, settes punktum utenfor sitattegnet.

Dersom noe er utelatt fra et sitat, og det ikke fremgår tydelig på annet vis, skal det markeres med tre punkter i hakeparentes ([...]). Innskutte ord eller rettelser i sitater settes også i hakeparentes.

4 Litteraturhenvisninger

4.1 Generelt

Første fotnotehenvisning til en bok eller artikkel skal inneholde fullstendige bibliografiske opplysninger. Senere henvisninger til samme verk kan forkortes ved at de kun oppgir forfatterens navn eller etternavn, evt. i kombinasjon med årstall eller navn på verket, forutsatt at dette gir entydige referanser og det velges en kortform som brukes konsekvent.

Referansene skal ved første henvisning inkludere DOI (digital object identifier) for kilder som har dette. Artikler i Universitetsforlagets tidsskrifter har fått DOI-nummer fra og med årgang 2016. Nummeret står opplyst på artikkelens første side, f.eks. «DOI: 10.18261/issn.1504-3061-2016-01-03». DOI settes inn til slutt i referansen med hyperlenke som begynner med <http://dx.doi.org/>, f.eks. <http://dx.doi.org/10.18261/issn.1504-3061-2016-01-03>. For å undersøke om en referanse har DOI-nummer, og hva dette er, kan det søkes på tittel, forfatternavn, mv. på <http://search.crossref.org>. DOI-nummer plasseres til sist i referansen (se eksempler i neste punkt).

Forkortelsene «*ibid.*» og «*op. cit.*» kan benyttes. «*Ibid.*» (forkortelse for «*ibidem*», «det samme sted») kan brukes for å vise til det verk som ble referert i den forutgående note. «*Op. cit.*» (forkortelse for «*opere citato*», «i det siterte verk») kan brukes for å vise til det siterte/refererte verk av en bestemt forfatter. Begge forkortelser skal skrives i kursiv, «*op. cit.*» med mellomrom.

Henvisninger til verk som har flere enn tre forfattere, bør kun inneholde navnet på den forfatter som er nevnt først, etterfulgt av «mfl.».

Ved henvisninger til utenlandsk litteratur i artikler skrevet på norsk benyttes de norske ordene «og» ved oppramsing av flere forfattere (ikke «and» e.a.) og «mfl.» dersom verket har flere enn tre forfattere (ikke «et al.» e.a.). Tilsvarende brukes «i» (ikke «in» e.a.), for å opplyse om den antologi en artikkel er publisert i. Datoopplysninger skrives også på norsk, med mindre de er en naturlig del av verkets tittel. Ved antologier brukes den norske formen «(red.)» (ikke «(ed.)»/«(eds.)» e.a.). For andre bibliografiske opplysninger kan også originalspråket benyttes, dersom en fornorsking vil gi en mindre presis henvisning, for eksempel «Vol.» og «No.» i stedet for «nr.», osv.

Sidehenvisninger skrives alltid på norsk («s.»). Ved henvisninger til et sideintervall benyttes tankestrek (–), ikke bindestrek (-), se eksemplene under til illustrasjon. Tilsvarende brukes tankestrek mellom sifre og navn for å markere strekning, periode eller omfang. Eks.: «Ot.prp. nr. 49 (2004–2005) s. 67–69.».

4.2 Tidsskriftsartikler

Henvisninger til tidsskriftartikler skal i følgende rekkefølge inneholde fornavn og etternavn på forfatter(ne), komma, «artikkelens navn i doble vinkler», komma, *navnet på tidsskriftet i kursiv*, komma, artikkelens årstall og sidetall (uten komma) og eventuell sidereferanse etterfulgt av punktum. Eks.:

Andreas Nordby, Ole Andenæs og Borgar Høgetveit Berg, «Tvisteloven – ti på topp og ti på bunn», *Lov og Rett*, 2012 s. 3–22 (s. 10).

Knut Bergo, «Ny lov om finansforetak og finanskonsern – sporet etter en generasjon», *Lov og Rett*, 2016 s. 12–48. DOI: <http://dx.doi.org/10.18261/issn.1504-3061-2016-01-03>.

Joseph Raz, «Legal Principles and the Limits of Law», *The Yale Law Journal*, Vol. 81, No. 5, 1972 s. 823–854, på s. 827. DOI: <http://dx.doi.org/10.2307/795152>.

Senere referanser til nevnte verk kan for eksempel skrives:

Nordby, Andenæs og Høgetveit Berg, *op. cit.* s. 12.

Bergo, 2016 s. 35.

Raz, *ibid.*

4.3 Bøker (monografier)

Henvisninger til bøker skal i følgende rekkefølge inneholde fornavn og etternavn på forfatter(ne), komma, *bokens navn i kursiv*, komma, eventuelt utgaven av verket etterfulgt av komma, så utgivelsessted og -år (uten komma) og eventuell sidereferanse etterfulgt av punktum. Henvisningene trenger normalt ikke å oppgi navn på bokens forlag. Eks.:

Johs. Andenæs, *Norsk straffeprosess*, 4. utgave, Oslo 2009 s. 15.

Ronald Dworkin, *Justice for Hedgehogs*, Cambridge, Massachusetts, 2011.

Senere referanser til nevnte verk kan for eksempel skrives:

Andenæs, *Norsk straffeprosess*, s. 336.

Dworkin 2011 s. 119.

4.4 Artikler i antologier

Henvisninger til artikler i antologier begynner som henvisninger til andre artikler og fortsetter som bokhenvisninger. Eks.:

Jens Evald, «Om retsprinsipper i formueretten», i Jørgen Dalberg-Larsen og Bettina Lemann Kristiansen (red.), *Om retsprinsipper*, København 2004 s. 109–145, se særlig s. 112–127.

Viggo Hagstrøm, «Fra erstatningsrettens grenseland: Ansvar for angrep på kontraktsforhold», i Gudrun Holgersen, Kai Krüger og Kåre Lilleholt (red.), *Nybrott og odling. Festschrift til Nils Nygaard på 70-årsdagen 3. april 2002*, Bergen 2002 s. 103–114.

Senere referanser til nevnte verk kan for eksempel skrives:

Evald, «Om retsprinsipper i formueretten», s. 116.

Hagstrøm 2002 s. 105.

5 Henvisninger til juridiske kilder

5.1 Henvisning til lover

5.1.1 Fullstendig tittel, korttittel og forkortelse

Fullstendig tittel. Lover skal vises til ved dato, nummer og fullstendig tittel, f.eks. «lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant». Det kan gjøres unntak for de mest kjente lover, slik som Grunnloven, straffeloven, kjøpsloven (kjl.) og avtl. Det bør ikke stå «av» foran datoen. Blir det vist til samme lov flere ganger, kan det være tjenlig å introdusere en korttittel og eventuelt en forkortelse første gangen, f.eks. «lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven eller pantel.)». Om loven har en offisiell korttittel, skal denne benyttes. Ved bruk av forkortelser bør de offisielle eller alminnelig utbredte forkortelser benyttes. Lovens tittel skrives med liten forbokstav. «Grunnloven» kan imidlertid skrives med stor forbokstav.

Årstall og nummer. Fra og med 1969 er alle lover nummererte per år, og for disse lovene kan det av og til være nok med en henvisning til nummer og år, med skråstrek mellom nummeret og det firesifrede året. Det gjelder særlig for endringslover, f.eks. «loven ble endret ved lov nr. 18/2004».

Forkortelse bare i henvisninger. Forkortelser bør bare brukes i henvisninger til paragrafer eller kapitler, aldri i annen omtale av loven, f.eks. «se utl. § 1», men «spørsmålet er ikke regulert i utlendingsloven». I begynnelsen av en periode bør forkortelser unngås, enten ved formulering av setningen eller ved å skrive tittelen fullt ut, f.eks.: «I 1995 ble utl. § 3 endret». «Utlendingsloven § 3 ble endret i 1995.»

5.1.2 Paragrafer og underinndelinger av paragrafer

Henvisning til paragraf. I norske lover er henvisninger til paragrafnummer entydige; det er ikke nødvendig å ta med kapittel eller annen inndeling på høyere nivå. Det er vanlig å bruke paragraftegn («§»), men som første tegn i en periode bør paragraftegn unngås, enten ved omskrivning eller ved å skrive «paragraf» fullt ut, f.eks.: «Paragraf 4 ble opphevet i 1988.» I henvisninger hvor lovens korttittel benyttes, skal genitivsformen ikke brukes, f.eks. «kjøpsloven § 1» (ikke «kjøpslovens § 1»). I omtale av loven er det imidlertid vanlig å bruke genitivsform på bokmål, f.eks. «lovens § 15 er sentral».

Flere paragrafer. Flere paragrafer kan vises til ved to paragraftegn, uten mellomrom («§§»). Viser det til to paragrafer, bør det stå «og» mellom dem, også om de følger etter hverandre, f.eks. «§§ 3 og 4». Flere enn to paragrafer som følger etter hverandre, kan skrives med tankestrek mellom første og siste tall, uten mellomrom, f.eks. «§§ 7–10», eller med preposisjon («§§ 7 til 10»). Ellers kan komma brukes i lengre oppregninger, f.eks. «§§ 4, 6 og 13–16». I henvisninger som omfatter ledd, er det oftest best å ta med nytt paragraftegn for hver paragraf, f.eks. «§ 1 tredje ledd, § 2 og § 3 fjerde ledd».

Bindestrekparagrafer. Noen lover har bindestrekparagrafer, f.eks. «husleieloven § 1-1». Streken skal være kort, uansett hvordan typografien er i Norsk Lovtidend eller i lovsamlingen. Det gjelder også for henvisninger til Norske Lov, der det er vanlig å bruke bindestrek for å skille mellom bok, kapittel og artikkel, f.eks. «NL 5-1-1». I henvisninger til flere paragrafer skal det brukes «til» i stedet for tankestrek, f.eks. «§§ 3-4 til 3-7».

Bokstavparagrafer. Noen paragrafer er nummerert med både tall og bokstav, oftest fordi det er føyd til paragrafer etter at loven ble vedtatt, f.eks. «straffeprosessloven § 149 a». Om bokstaven skal være stor eller liten, avhenger av lovvedtaket. Det bør alltid være mellomrom mellom tall og bokstav, uavhengig av hvordan loven ble vedtatt, og selv om mellomrommet alltid er fjernet i Lovdatas baser.

Ledd eller nummer. De fleste paragrafer er inndelt i ledd, enten ved ny linje og innrykk i teksten eller ved nummer i parentes foran hvert nytt ledd (se f.eks. panteloven). I henvisninger skrives leddnummer med bokstaver («panteloven § 1-1 første ledd») eller med leddnummer i parentes («panteloven § 1-1 (1)»). Det bør ikke være komma foran henvisningen til leddet. Noen paragrafer har nummer i stedet for ledd, og da står nummeret ikke i parentes i lovteksten (se f.eks. godtroervervloven). Da skal det vises til nummer, ikke ledd eller avsnitt, f.eks. «godtroervervloven § 1 nr. 2».

Bokstav eller nummer innenfor ledd. Ledd kan være underinndelt med bokstav eller tall. Henvisningen bør i så fall alltid inneholde «bokstav» eller «nr.», f.eks. «finansavtaleloven § 18 annet ledd bokstav a» eller «aksjeloven § 1-3 annet ledd nr. 1». Har paragrafen bare ett ledd, og dette leddet er inndelt med bokstaver eller tall, kan leddnummer sløyfes, men ikke «bokstav» eller «nr.», f.eks. «foretaksnavneloven § 2-6 nr. 1».

Punktum. Et ledd eller et nummer eller en bokstav kan ha flere «punktum». Henvisningen bør skrives med bokstaver, uten komma foran, f.eks. «§ 3 annet ledd tredje punktum».

5.1.3 Henvisning til forskrifter

En forskrift kan vises til med fullstendig tittel etter samme mønster som for lover («forskrift 21. november 2003 nr. 1365 om forsikringsplikt for helsepersonell og den som yter helsehjelp utenfor den offentlige helsetjenesten mv.»), men det kan være tilstrekkelig å vise til årstall og nummer hvis det går frem av teksten hva forskriften gjelder («forskrift nr. 1365/2003»). Enkelte forskrifter har offisiell eller vanlig korttittel, og da er det nok å bruke den, hvis det

ikke er viktig å fremheve sanksjonsdatoen eller andre deler av den offisielle tittelen («tinglysningsforskriften»).

For henvisninger til paragrafer og så videre gjelder det samme som for lover.

5.2 Henvisning til dommer

5.2.1 Publiserte avgjørelser

Avgjørelser som er publisert i Norsk Retstidende, skal det henvises til med referanse til sidenummeret i den aktuelle årgang av samlingen. Det er også vanlig å ta med henvisning til Rettens Gang for avgjørelser som er trykket der (se nedenfor om henvisningsmåten). For avgjørelser som er publisert i andre norske domssamlinger, bør referanse til årgang og sidenummer være med, men her er det også tilstrekkelig å vise til eventuell referanse i Lovdata.

Retstidende. Henvisninger til dommer eller kjennelser av Høyesterett kan gjøres bare med henvisning til årstall og sidetall av Retstidende, f.eks. «Rt. 2002 s. 1110». Skal man vise til en avgjørelse av Høyesteretts kjæremålsutvalg, eller til en av de rettskraftige lagmannsrettsavgjørelser som i perioder slapp inn i Retstidende, må det fremgå at det ikke er en høyesterettsavgjørelse. Eksempler: «Dette gav Høyesteretts kjæremålsutvalg uttrykk for i Rt.1993 s. 757», «Se Rt. 1993 s. 757 (kjm.utv.)», «Rt. 1941 s. 693 (Agder lagmannsrett)». Henvisning til en av de underordnede domstolers dom i en høyesterettssak skjer mer eksplisitt: «Rt. 1964 s. 238, lagmannsrettens dom (s. 252)». Henvisning til en bestemt side i dommen gjøres, som i foregående eksempel, ved parentes. Eksempel: «Rt. 1964 s. 238 (s. 244)». I nyere dommer med avsnittsnummerering bør det i stedet vises til avsnitt, f.eks. «Rt. 2003 s. 612 (avsnitt 44)». Etter at tvisteloven trådte i kraft, skilles det mellom avgjørelser av Høyesterett i avdeling, i storkammer og i plenum og dessuten avgjørelser av Høyesteretts ankeutvalg, med de tilhørende forkortelser «A», «S», «P» og «U». Disse forkortelsene kan også brukes for eldre avgjørelser (med unntak for storkammeravgjørelser, som ikke har vært en kategori hittil). Forkortelsen «U» kan da vise både til det eksisterende kjæremålsutvalget og det nye ankeutvalget.

Andre samlinger: Rettens Gang, Norsk arbeidsrettslig domssamling mv. Henvisninger til avgjørelser i andre domssamlinger bør benytte samlingens vanlige forkortelse, hvis den kan forutsettes alminnelig kjent. Ellers bør full tittel tas med i første henvisning. Det bør fremgå hvilken domstol som har avsagt dommen eller kjennelsen. Lagmannsrettsdommer, tingrettsdommer og by- og herredsrettsdommer kan angis bare med geografisk navn. Eksempler: «RG 1979 s. 721 (Eidsivating)», «RG 2000 s. 1010 (Asker og Bærum)», «NAD 1988 s. 1159 (Oslo)», men «RG 1979 s. 911 (Oslo skifterett)» og «RG 1989 s. 548 (Oslo namsrett)».

5.2.2 Upubliserte avgjørelser

Ved henvisning til utrykte avgjørelser brukes referansen i Lovdata, f.eks. «LB-2000-01877», eventuelt med tillegg av domstolens navn og dato for domsavsigelsen. For dommer som ikke er tilgjengelige på Lovdata, brukes domstolens navn, etterfulgt av dato for domsavsigelsen, eventuelt også dommens saksnummer.

5.3 Henvisning til forarbeider og andre publikasjoner fra det offentlige

Ved henvisninger til offentlige dokumenter brukes de vanlige forkortelser, f.eks. St.prp., Ot.prp., Innst. O., St.meld., kgl. res., J. dept. rundskriv osv. Merk at det skal være mellomrom mellom «Innst.» og «O.», men ikke mellom «Ot.» og «prp.» eller «St.» og «meld.». Foran

«nr.» skal det alltid være mellomrom. Mellom årstallene i parentes skal det være tankestrek. I henvisninger til NOU er det vanlig med mellomrom mellom kolon og nummer innenfor året («NOU 2000: 1»). Tittelen på dokumentet bør tas med hvis det ikke går frem av sammenhengen hvilket tema det gjelder.

Henvisning til utredning fra før 1972 bør inneholde fullstendig tittel og årstall, men kortformer («Forvaltningskomiteens innstilling») kan benyttes hvis fullstendige opplysninger går frem i en fotnote eller i en litteraturliste.

Henvises det i samme tekst ofte til samme publikasjon, og det ikke kan oppstå misforståelser, kan man bruke kortformer som «innstillingen», «proposisjonen» o.l.

Henvisning bør skje ved sidetall, men unntak kan gjøres hvis henvisningen gjelder hele kapittel eller avsnitt i dokumentet. Eksempel: «Ot.prp. nr. 46 (2004–2005) s. 51–55», «Ot.prp. nr. 46 (2004–2005) avsnitt 3.4.5». Til steder i publikasjoner som ikke har sidetall, f.eks. fordi sidetallet ikke er tilgjengelig i trykt utgave eller pdf-fil, kan det vises til nummeret på det aktuelle avsnitt.

5.4 Henvisning til utenlandske og internasjonale kilder

5.4.1 EU- og EØS-rettslige kilder

Forordninger og direktiver. Ved henvisninger til forordninger eller direktiver må det fremgå om det vises til en forordning eller et direktiv («fo.», «dir.»). Rettsaktens årstall og nummer skal også tas med. Rettsakter fra etter 1. januar 1999 skrives med alle fire siffer i årstallet. Hvis det tas med opplysning om hvilket organ som har vedtatt rettsakten, kan dette gå frem av en forkortelse. Eksempel: «Rfo. 1/2003» (rådsforordning), «EP/Rdir. 94/22» (Europaparlamentets og rådets direktiv).

Rettsaktens artikler er som regel inndelt i nummererte avsnitt som igjen kan være oppdelt i unummererte avsnitt. Det bør henvises til dette slik: «fo. 1/2003 artikkel 14 nr. 7 andre ledd». Punkter i fortalen vises det til slik: «dir. 2001/29 fortalen punkt 18». Er det klart hvilket direktiv man snakker om, kan også ledigere former som «punkt 18 i direktivets fortale» benyttes.

Avgjørelser fra EU-domstolen og Førsteinstansretten vises det til med saksnummer og sidetall i Samlingen, eventuelt også med angivelse av sakens parter (i kursiv). Eksempel: «Sak C-131/01, Sml. 2003 s. I-1659», eller «Sak C-131/01, *Kommisjonen mot Italia*, Sml. 2003 s. I-1659». Avgjørelser som ennå ikke er kommet i samlingen, angis med saksnummer, eventuelt også med sakens parter: «Sak C-112/00, *Schmidberger mot Østerrike* (ennå ikke i Sml.)», «Sak T-319/99, *FENIN mot Kommisjonen* (ennå ikke i Sml.)». Ved sitater eller henvisninger til bestemte steder i teksten vises det til *avsnitt* («Sak C-131/01, Sml. 2003 s. I-1659 (avsnitt 22)»). «Premiss» i stedet for «avsnitt» godtas hvis bruken er konsekvent.

EU-kommisjonens avgjørelser angis med referanse til EU-tidende, eventuelt også med angivelse av den part avgjørelsen er rettet mot. Eksempel: «EUT 1985 L 92/7, *Aluminium Products*».

Dommer fra EFTA-domstolen angis med saksnummer og sidetall i domstolens «report» («EFTA Ct. Rep.»), eventuelt også med sakens parter. Eksempel: «Sak E-6/01, *CIBA mot Norge*, EFTA Ct. Rep. 2002 s. 281». Avgjørelser som ennå ikke er trykt, angis med saksnummer slik: «Sak E-2/02, *Bellona m.fl. mot ESA* (ennå ikke i EFTA Ct. Rep.)».

For alle kildene gjelder at kortnavn som «varemerkedirektivet», «Keck», «Keck-dommen» eller «Sveinbjörnsdottir-saken» kan brukes i den løpende teksten, forutsatt at det tidligere i teksten eller ved note er henvist som ovenfor til den aktuelle kilden.

Finnes ingen offisiell norsk oversettelse av kilden, er det vanlig å vise til eventuell dansk versjon, men svensk eller engelsk versjon kan også benyttes. Enkelte ganger kan det ha selvstendig betydning å vise til flere versjoner.

5.4.2 Dommer fra Menneskerettsdomstolen i Strasbourg

Dommer fra Menneskerettsdomstolen i Strasbourg henvises det til ved bruk av partenes navn (i kursiv) og dato for domsavsigelsen. Henvisning til avsnitt er vanlig. Eksempel: EMDs dom 23. november 1992 *Niemietz mot Tyskland* avsnitt 29. Også her kan dommer omtales ved kortnavn, f.eks. «Caroline-dommen», forutsatt at det tidligere i teksten eller ved note er henvist til den aktuelle avgjørelsen som vist i eksempelet.

5.4.3 Konvensjoner

Konvensjoner kan vises til ved full offisiell tittel i konvensjonens offisielle språk (eller i ett av dem om det er flere), gjerne også med dato for vedtakelse, men ofte er det nok med henvisning til en vanlig korttittel, f.eks. «den europeiske menneskerettskonvensjon» (eventuelt «den europeiske menneskerettskonvensjonen»). Navn på konvensjoner kan gjerne skrives med liten forbokstav. Skal stor forbokstav brukes, hører den bare hjemme i første ord («Den europeiske menneskerettskonvensjon»).

5.4.4 Andre internasjonale og utenlandske kilder

Andre internasjonale eller utenlandske kilder henvises det til slik som det er vanlig i vedkommende internasjonale organ eller land, men det vil ofte være nødvendig å forklare en forkortelse første gang den brukes. Bestemmelser i andre nordiske lands lover kan vises til etter norsk mønster eller slik det er vanlig i vedkommende land («§ 3 stk. 1» eller «§ 3 første ledd», «5 §» eller «§ 5»), men henvisningsmåten må være konsekvent.